

Kde bydlil Karel, syn Jana Lucemburského na Starém Městě pražském?

JOSEF MAYER

Na otázku, kde v Praze bydlil mladý Karel, pozdější český král a císař římský, po svém návratu z Itálie do Čech v roce 1333, odpovídá hned několik historických pramenů. Především je to vlastní životopis císaře Karla IV., v němž uvádí „Quod regnum invenimus ita desolatum, quod nec unum castrum invenimus liberum, quod non esset obligatum cum omnibus bonis regalibus ita, quod non habebamus, ubi manere, nisi in domibus civitatum sicut alter civis.“¹ Zbraslavská kronika pak praví, že Karel „...našel to království příliš v nepořádku a rozděleno a od povinné správy opuštěno. A nebylo žádného hradu královského, který by nebyl od jeho otce, krále Jana, některému šlechtici zastaven; ale i města, vesnice a dvorce a skoro všechny lesy byly tehdy zastaveny jako zástava nebo svěření. Zůstával pak v Praze ve Větším Městě v domě matky své skoro dva měsíce, potom se přestěhoval na Pražský hrad, v němž se až dodnes zdržuje se svým dvorem.“ Z těchto pramenů můžeme zcela bezpečně konstatovat jen to, že mladý Karel, navrátil se ve svých sedmnácti letech, aby z pověření svého otce Jana spravoval české království, bydlil zpočátku nikoli na Pražském hradě, nýbrž dole ve městě, podle Zbraslavské kroniky přesněji v domě své matky na Starém Městě pražském.

I když tyto prameny nejsou příliš sdílné, situoval Václav Vladivoj Tomek místo počátečního pobytu Karlova nejprve do domu

čp. 654/I, tedy do dvora králova,² později pak do domu čp. 647/I ve Štupartské ulici. Jestliže podrobnější místopisné studium Tomkovo ho přivedlo k opravě jeho první domněnky, druhé Tomkovo určení pobytu Karlova na Starém Městě, spojené s domem čp. 647/I, později nazývaným U Štupartů, se udržuje v odborné literatuře dodnes. Je žádoucí podrobit Tomkův názor podrobnějšímu zkoumání a kritice, neboť je jasné, že jediným Tomkovým argumentem pro spojení domu čp. 647/I s pobytem Karlovým v roce 1333 je skutečnost, že tento dům byl v držení Karla IV., který jej v roce 1348 dal do užívání Fridrichovi, markraběti míšeňskému,³ po jehož smrti jej daroval v roce 1361 Fridrichovým synům Baltazarovi, Vilémovi a Fridrichovi v tom rozsahu, v jakém tento dům patřil Karlovi a jeho otci Janu Lucemburskému.⁴

Vlastnický vztah obou Lucemburků k domu čp. 647/I je sice velmi závažnou okolností, avšak charakter tohoto domu, pokud je nám ovšem znám z doby před jeho zbořením, anebo z posudků o něm právě v souvislosti s jeho demolicí,⁵ nedosahuje oné úrovně městských gotických paláců, jak jsme je měli příležitost poznat po nálezech a zjištěních učiněných v Praze v poslední době. Máme tu na mysli zejména nálezy na fasádě Saského domu čp. 55/III v Mostecké ulici,⁶ výsledky výzkumu v domě U zvonu na Staroměstském náměstí čp. 605/I,⁷ jakož i poznání středověké podoby dnešního Clam-

Tzv. Saský dům na Malé Straně, 2. polovina 14. století (snímek J. Janatková)

Gallasova paláce čp. 158/I v Husově ulici.⁸ Je však také nutné si povšimnout, že českým králům a královnám, případně jiným členům královské rodiny patřilo v Praze ve 14. století více domů nebo dvorců, nebo bylo alespoň v jejich užívání. Dokládá to např. záznam v tzv. Památní knize svatohaštské,⁹ který hovoří o daru královně Alžběty, jímž získal pan Zdeněk ze Šternberka dům čp. 784/I za kostelem sv. Haštala na Starém Městě.

Zvyklost českých králů 14. století bydlit dole ve městě je až překvapivá, ať již příčiny toho byly jakékoliv. Tak např. již na samotném počátku 14. století bydlil král Václav II. na Starém Městě, jak nás o tom informuje Zbraslavská kronika, líčící nemoc a smrt královu dne 21. června v roce 1305 v domě zlatníka Konráda u dominikánů, tedy u dnešního Klementina. Těžká nemoc králova trvala více než šest měsíců, takže jeho pobyt zde pravděpodobně začal již v roce předchozím. Z tohoto domu vyšel pohřební průvod, který skončil uložením těla králova do hrobu v cisterciáckém klášteře na Zbraslavi, kam bylo převezeno lodí.¹⁰ Je zajímavé, že v dominikánském klášteře, v jeho kostele sv. Klimenta v dnešní Karlově ulici byl v roce 1296 pohřben Jan, syn krále Václava II. To by mohlo nasvědčovat královi oblibě těchto míst, pokud ovšem to nevyjadřuje významnost dominikánského řádu, v jehož klášteře u sv. Klimenta se konal v roce 1281 obecný sněm.¹¹ Králův pobyt v domě Konráda zlatníka, doložený v roce 1305, je obvykle vysvětlován zkázou Pražského hradu, která podle Zbraslavské kroniky postihla královský palác při požáru někdy kolem roku 1303.¹² Přesto však některé zprávy naznačují možnost, že na konci prvního desetiletí 14. století sídlil královský dvůr na Pražském hradě, což znamená, že stav jeho budov nemohl být tak dezolátní. Podle Dalimila vyhostil Rudolf

Habsburský Elišku Přemyslovnu z Pražského hradu a usídlil ji dole ve městě, což se stalo v roce 1306.¹³ Podobný osud postihl Eliščinu macechu a vdovu po Rudolfovi Habsburském, Elišku Rejčku, když její manžel zemřel v roce 1307.¹⁴ Eliška Přemyslovna byla v roce 1310 ještě jednou vykázána z Pražského hradu, kde pravděpodobně sídlila v klášteře sv. Jiří, v němž žila mimo klauzuru.¹⁵

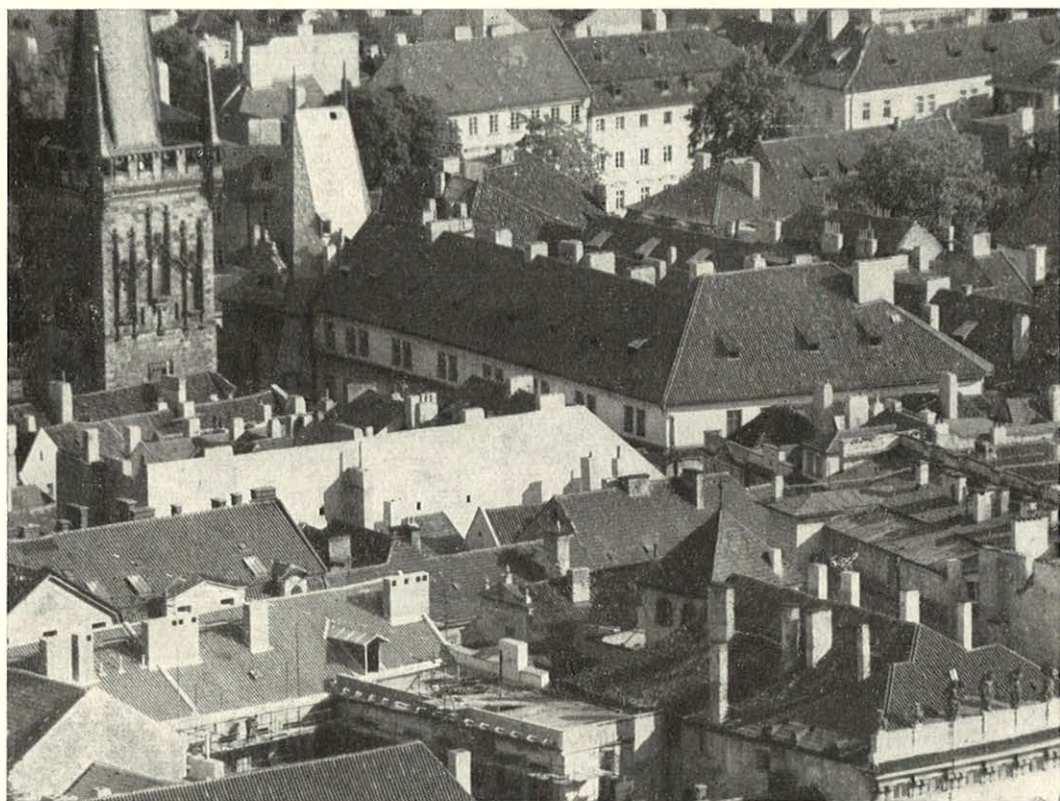
Uvedené zprávy jsou doplňovány ještě dalšími informacemi o tom, jak Jindřich Korutanský sledoval bitvu českých pánů s oddíly Jindřicha z Aufensteinu, který v ní padl do zajetí. Výsledek této bitvy znamenal podstatné oslabení korutanské moci v Praze, takže vzápětí se mohla Eliška Přemyslovna vrátit 29. července 1310 do Prahy, kde se ve svém městském sídle zdržovala až do odjezdu na dvůr císaře Jindřicha VII.¹⁶ Je tedy pravděpodobné, že Pražský hrad nebyl na počátku 14. století v takovém stavu, že by nebyl schopen obývání královským dvorem. Je ovšem možné připustit, že zkázy způsobené požárem na samotném počátku 14. století byly po smrti obou posledních Přemyslovců odstraněny jen narychlo, což mohlo vést k rychlejšímu chátrání hradních budov, které v třicátých letech dosáhlo takové míry, jež odpovídá líčení Vita Caroli i Zbraslavské kroniky. Je ovšem též možné, že Pražský hrad byl sídlem královského dvora nebo jeho rozhodujících činitelů toliko v neklidných dobách, kdy nebylo pro představitele politické moci té či oné strany bezpečné zdržovat se dole ve městě a kdy bylo nutné smířit se s jistým nepohodlím, vyplývajícím z nedobrého stavu hradních budov. Tuto domněnku podporuje biskupská listina, citovaná Josefem Šustou¹⁷ o uzavírání bran Pražského hradu z příkazu královně Elišky v roce 1317, které znemožňovalo vykonávat kanovníkům pražské kapituly jejich funkci

v biskupském kostele sv. Víta. To bylo v době stoupajícího politického napětí mezi královnou a částí české šlechty. Špatný stav Pražského hradu zdůrazňuje Josef Šusta,¹⁸ který ovšem přejímá závěry Václava Vladivoje Tomka, vyjádřené v jeho Základech starého místopisu Pražského.¹⁹

Je ovšem užitečné shrnout ještě některé další údaje o pobytu členů královského dvora uvnitř hradeb pražských měst. Málo známá je listina krále Jana Lucemburského z 16. ledna 1343, citovaná Josefem Šustou,²⁰ o poskytnutí práva dozorcí moci nad výrobou voskovic pro církevní účely, kterou udělil Johlinovi řečenému Bavor z rodu Velfoviců jako dík za celoroční pobyt v jeho

domě, v němž se usadil v březnu 1341. Václav Vladivoj Tomek situoval dům Johlina Jakubova, který byl vnukem Volfšinovým, proti radnici tehdy městem zakoupené.²¹ Byl to pravděpodobně dům čp. 548/I na nároží Staroměstského náměstí a Železné ulice, který má zachováno románské jádro. Dům si zachoval svou nárožní věžovou část, která je analogická domu U zvonu čp. 605/I.²²

V témže roce, kdy vydal král Jan citovanou výsadní listinu ve prospěch Johlina Jakubova, řečeného též Bavor, byla vydána Tomlinu Velflinovu a Heinlinu Eilowerovi zvláštní záruční listina, z níž je patrné, že bratr Karlův Jan Jindřich, olomoucký bi-

Tzv. Saský dům u Karlova mostu, 2. polovina 14. století (snímek J. Janatková)

skup Jan Volek, dále Hynek Náchodský z Dubé a Vilém z Landštejna se zavázali bydlit na Starém Městě jako rukojmí ručící za splácení půjčky. Kromě toho sám markrabí Karel měl pokutně ležeti na Starém Městě, jestliže závazky vyplývající z dalších pohledávek Jeslina, syna Bartova, a Menhrata i Henslina Chodauera nebudou řádně splněny v souvislosti se složitými finančními transakcemi kolem zastaveného královského hradu Křivoklátku.²³

Že Jan Jindřich, později markrabí moravský, měl svůj palác na Starém Městě, je dobře známo.²⁴ Palác byl vybaven vysokou věží s arkýřovou kaplí, což dokládají ikonografické prameny. Palác vznikl podle Dobroslava Líbala ve své honosné gotické podobě ve třetí čtvrtině 14. století, avšak termín, po kterém palác mohl vzniknout, je dán již rokem 1342, odkdy se zdržuje Jan Jindřich trvale v Čechách. Méně je však v našem povědomí, že dlouho před rokem 1385, kdy získal král Václav IV. od Těmy z Koldic jeho palác, z něhož vybudoval své staroměstské sídlo, patřil Václavův „králův dvůr“ od roku 1332 jinému členu královské rodiny, byť jen levobočkovi, Janu Volkovi, proboštu vyšehradskému a později biskupu olomouckému.²⁵ Královský dvůr Václava IV. sice zanikl a je uchován vlastně jen ve jménu ulice Královodvorské, byl však jako sídlo panovníků oblíben i po husitských válkách do té míry, že teprve Vladislav Jagellonský jej opustil ze strachu před měšťany a přenesl v roce 1484 královské sídlo znovu na Pražský hrad.

Můžeme-li věřit Hájkově kronice, kterou ve svých Základech starého místopisu pražského cituje V. V. Tomek²⁶ jako pramen k vybudování novoměstského sídla krále Václava IV., započalo se s realizací jeho záměru krátce po roce 1380, tedy o pět let dříve než získal svůj staroměstský dvůr. Dokončení Václavova sídla na Zderaze kla-

de V. V. Tomek opět podle Hájka do roku 1399. V témže roce se v jiném prameni vyskytuje také označení věže dvorce „*turris curiae ducis*“, což vede k úvaze, zda jej neužíval také Jan Zhořelecký, bratr a přívrženec krále Václava IV., který ovšem zemřel již v roce 1386.

Na začátku Dlouhé třídy od Staroměstského náměstí stával před asanací této části Starého Města dům čp. 922/I a za ním další čp. 910/I. První z nich patřil v roce 1351 Meinlinovi Rokycanerovi. V roce 1350 jej koupil Přeclav, biskup vratislavský, spolu s proboštem vratislavské kapituly Petrem. V roce 1405 je dům již označován jako „*curia domini regis, ubi aquila est depicta*“, v roce 1408 též „*ad nigram aquilam*“. Druhý dům byl k tomuto dalšímu městskému sídlu Václava IV. připojen v roce 1413. Označení tohoto králova dvora černou orlicí nepochybně souvisí s nároky Václava IV. na udržení hodnosti krále římského oproti Ruprechtu Falckému, zvolenému do této funkce v roce 1400.²⁷

Blízkost Staroměstského náměstí přitahovala ve 14. století neobyčejně členy královské rodiny. Nedaleko domu čp. 922/I, již na Staroměstském náměstí, bylo od roku 1405 obydlí moravského markrabě Jošta, syna Karla IV., Jana Jindřicha. Po smrti Joštově v roce 1411 získal jeho staroměstský dům Václav IV., který jej roku 1413 daroval své manželce Žofii. Tato královna jej držela do roku 1430, kdy jej darovala Protivovi ze Vchynic, a ještě roku 1433 je dům nazýván „*domus marchionis*“.²⁸

Bratr markraběte Jošta, „mladší“ moravský markrabí Prokop, vlastnil ve druhé polovině 14. století dvorec kdysi kapituly vyšehradské, která jej v roce 1361 prodala Janovi ze Šternberka.²⁹ Charakter Prokopova sídla vyjadřují označení v písemných zprávách z první poloviny 14. století – „*domus seu hospitium*“ nebo „*curia*“. Také

Dům pravděpodobně Johlina Jakubova Bavora na Staroměstském nám., jádro ze 14. století (snímek J. Janatková)

Anna ze Šternberka, dcera moravského markrabě Jana Jindřicha, bydlila na Malostranském náměstí v domě čp. 35/III v domě pánů ze Šternberka, který král Václav IV. v roce 1381 osvobodil od městských daní. Dům zaujímal rozlehlé městiště na nároží Malostranského náměstí a Letenské ulice včetně větší části parcely dnešní školní budovy v Josefské ulici. Od poslední čtvrtiny 15. století zde bývala malostranská radnice. Další člen rodiny Jana Jindřicha, markrabě moravského, jeho syn Jan Soběslav, od roku 1380 biskup litomyšlský, od roku 1387 pak biskup olomoucký a patriarcha akvilejský, bydlil pravděpodobně v domě, který v roce 1370 získal Petr, jeho předchůdce na biskupském stolci litomyšlském. V tomto domě, kdysi Beneše z Kravař, který Tomek s pochybnostmi umisťuje na parcelu domu čp. 180/III v Thunovské ulici, byla též kaple sv. Kříže, kde zajišťovali obřady augustiniáni z nedalekého kláštera u sv. Tomáše.³⁰

Ještě jeden příslušník královské rodiny, i když z nemanželské větve opavských Přemyslovců, potomků Mikuláše, nemanželského syna krále Přemysla Otakara II. a Anežky z Kuenringu, zvané Palceřík, měl své sídlo na Novém městě. Dům, tzv. Faustův, na Karlově náměstí čp. 502/II, je v roce 1378 označován jako „Johannis ducis Opaviae“. Ještě v roce 1434, kdy byl dům těžce poškozen a opuštěn, uplatňuje svá vlastnická práva Václav, vévoda Opavský, a činí opatření, aby dům byl opraven.³¹

Přehled sídel a pobytů českých panovníků a členů jejich rodin v pražských městech bychom mohli doplnit velmi zajímavým přehledem domů a dvorců, v nichž je doloženo vlastnické právo nebo alespoň pobyt říšských a církevních knížat a dalších velmožů. Je příznačné, že všechny tyto objekty mají velkou a rozlehlou parcelu a že většina z nich je umístěna na strategicky významných místech komunikační sítě stře-

dověké Prahy. Tato práce by tím však přesáhla svůj vymezený rozsah, a proto se vrátíme k dané otázce.

Jestliže mladý Karel po svém návratu v roce 1333 bydlil v domě své matky na Starém Městě, je tento údaj v souladu se staršími prameny, které se zmiňují o pobytech Elišky Přemyslovny na Starém Městě celkem třikrát od roku 1306. Nevíme ovšem, zda se tyto pobyty vztahují k jednomu a témuž sídlu. Zdá se, že to není ani pravděpodobné, aby šlo o týž objekt, neboť v roce 1306 šlo spíše o vynucenou improvizaci, a právě tak tomu bylo asi i u prvního jejího pobytu na Starém Městě v roce 1310, kdy spolu s ní sdílela podobný osud i její sestra Anna, o níž víme, že bydlila v domě Mikuláše od věže.³² Druhý pobyt Eliščin v roce 1310 po jejím návratu z Nymburka a před její zasnubní jízdou na dvůr císaře Jindřicha VII. měl již jiný charakter, a je pravděpodobné, že Eliška tehdy se připravující k zasnubám byla ubytována odpovídajícím způsobem v objektu reprezentačního charakteru. Závažná je též okolnost vyplývající z textu Zbraslavské kroniky, kde se píše o tom, že mladý Karel v roce 1333, tedy tři roky po smrti své matky, bydlil v jejím domě, a nikoli v domě svého otce. A jestliže v tu dobu nebyl Pražský hrad schopný reprezentačního obývání, pak je pravděpodobné, že i Jan Lucemburský bydlil dole ve městě, jak ostatně dokazuje jiná zpráva Zbraslavské kroniky, informující o tom, že „rex Joannes tam in castro Pragensi, quam in maiore civitate in domo habitationis suae mandavit plurimum aedificari et etiam modo Galico laborari“. Z textového rozboru je snad dovoleno usoudit, že šlo nikoliv o jeden dům, který patřil nejdříve královně Elišce Přemyslovně a pak králi Janu Lucemburskému, nýbrž o dva rozdílné domy. O tom, jak se názvy domů houževnatě udržují i po zániku původního

*Dům U zvonu, čp. 605/I na Staroměstském nám., jádro 12.–13. století, pozdně gotická fasáda
(snímek J. Janáková)*

vlastnictví, je známo. Při napjatém vztahu otce se synem se zdá rovněž pravděpodobné, že by král Jan nepřipustil, aby mladý král s ním sídlil v jednom objektu, který navíc měl přece jen omezený rozsah, máme-li na mysli dům čp. 647/I ve Štupartské ulici.

Na druhé straně pak nálezy v domě U zvonu na Staroměstském náměstí čp. 605/I, zejména jeho prostorová dispozice se dvěma kaplemi v přízemí a v prvním patře, náročná geometrická kompozice západní fasády jeho věžové nárožní části a její sochařská figurální výzdoba, jakož i nástěnné malby v přízemní kapli dovolují vést úvahy o tom, kdo byl stavebníkem nejvýznamnější stavební etapy domu U zvonu. Slohovým rozбором sochařské výzdoby domu U zvonu a též jeho architektury³³ dospíváme k závěru, že dům U zvonu dostal svou reprezentativní podobu v letech 1325 až 1330. Tato analýza nás vede k okruhu sochařské tvorby francouzské, porýnské a hesenské z druhé poloviny 13. a první poloviny 14. století. Nejtěsnější souvislosti pražských soch z domu U zvonu jsou však zjiitelné s reliéfní postavou na náhrobní desce knížete Jindřicha IV. Vratislavského z Národního muzea ve Vratislavi. Je to nejen těsná slohová a dobová příbuznost, ale s největší pravděpodobností i příbuznost dílenská. Z podrobné analýzy dále vyplývá, že pražské sochy a spolu s nimi i slezská skupina náhrobků, jejímž hlavním dílem je náhrobní deska Jindřicha IV., i marburské náhrobky čerpaly z jiných podnětů dvorského umění francouzského, zejména funerálního, na němž se podílel Jean Pépin de Huy. Pokud jde o sochy z domu U zvonu a reliéf z náhrobní desky Jindřicha IV. Vratislavského, byly tyto vztahy k francouzské sochařské tvorbě z doby krátce po roce 1300, která je reprezentována sochami, jež tvořily výzdobu klášterního kostela domi-

nikánek v Poissy. Na nich je patrné obnovení realistických tendencí francouzského sochařství 13. století. Aplikace skla, zjištěná na fragmentu zvířecí hlavičky, objevené v zádívce domu U zvonu, nás znovu vrací k francouzskému umění zprostředkovanému Porýním a dovoluje předpokládat stejný typ využití skla na sponě, umístěné původně na hrudi ženské trůnící postavy z fasády domu U zvonu, podobně jako tomu je na madoně ze Schiffenbergu v Zemském muzeu v Darmstadtu. Techniku užitou na pražské zvířecí hlavičce najdeme také na terčících zdobících roucho některých členů královské rodiny z Valois na náhrobech dnes v St. Denis. Antikismy, zřejmě zejména na mužské trůnící postavě z domu U zvonu, poukazují na možnost vztahů k sochařské tvorbě italské.

Ikonografický rozbor soch ze západní fasády domu U zvonu připouští výklad, že jde o krále Jana Lucemburského a jeho ženu Elišku Přemyslovnu, máme-li na mysli obě trůnící sochy, jež asi držely podle náznaku gest zurážených rukou královské insignie. Obě sochy zbrojenců, které stály v postranních nikách, jsou nejspíše jejich synové Karel a Jan Jindřich. Nepovažujeme za závažnou překážku stáří obou mladých Lucemburků, jimž bylo jednomu v době pravděpodobného vzniku soch kolem deseti let, a druhý byl asi čtyřletý. Sochař je vytesal jako dospělé zbrojence, neboť zde zajisté nešlo o portrétní, nýbrž symbolické vyjádření královských synů. Kdybychom se chtěli pokusit o jiný ikonografický výklad, pak by bylo nutné připustit též jinou kompozici, vycházející z počtu královských synů. Že nejde o pouhé strážce nebo štítoře, vyjadřuje postoj, odění i atributy stojících soch. Proti takovému výkladu, který by uvažoval o tom, že trůnící sochy jsou král Václav II. a jeho žena,³⁴ hovoří nejen slohové důvody, například příliš časná da-

tování ve vztahu k francouzskému sochařství, ale i skutečnost, že král Václav II. měl jen jediného syna, Václava III., nepočítáme-li jeho syna z levého boku Jana Volka, který byl, jak jsme již uvedli, proboštem vyšehradským a později biskupem olomouckým. Kdybychom chtěli naopak na výstavbu domu U zvonu aplikovat zprávu Zbraslavské kroniky k roku 1335 o stavební činnosti krále Jana na jeho staroměstském domě, bylo by datování soch příliš opožděné, a proti tomu mluví i jejich kvalita. Bylo by též nutné vypořádat se se vztahem synů Elišky Přemyslovny k nevlastní matce, druhé ženě Janově Beatrix, případně též s jejím synem Václavem, narozeným v únoru 1337.

Z uvedených důvodů je tedy možné přimnout hypotézu, že sochařská výzdoba domu U zvonu vznikla mezi rokem 1325, kdy se Eliška vrátila po svém útěku před králem Janem z Bavor znovu do Prahy, a rokem 1330, kdy zemřela, a to z jejího popudu. Mluví pro to i některé další okolnosti, například její zvýšená činnost, kterou pozorujeme v tomto období. Není to jen její diplomatická a státnická aktivita, o níž svědčí její korespondence s francouzským králem a papežem nebo účast na převzetí vratislavského léna v dubnu 1327, ale i její sběratelská činnost, zaměřená na ostatky svatých. V této době podporovala také stavební dění při výstavbě zbraslavského kláštera a vyvíjela svou samostatnou stavební činnost na Mělníce. Přenesla pozůstatky svého zemřelého bratra Václava III. z Olomouce na Zbraslav, což bylo jistě spojeno

s pořízením důstojného náhrobku. Všechny tyto okolnosti umožňují uvažovat o korekci názoru J. Šusty, který Elišku Přemyslovnu považoval na sklonku jejího života za ženu zlomenou a svým životem zklamanou. Hypotetické připsání sochařské výzdoby domu U zvonu a jeho geometrické kompozice, jejíž je nedílnou součástí, tuto úvahu jen podporuje. Chtěli bychom zde ještě zvláště zdůraznit právě existenci oné geometrické kompozice, která je do určité míry příbuzná té, která byla zjištěna Karlem Stejskalem v Pasionálu Přemyslovny Kunhuty.³⁵ Uvedené údaje naznačují vysokou kulturní úroveň posledních přímých členů přemyslovského rodu.

Jsme si vědomi toho, že naše hypotéza je podporována vesměs nepřímými argumenty, a že tedy její platnost je silně podmíněna. Přesto však neváháme vyslovit předpoklad, že když mladý Karel přišel v roce 1333 dne 30. října do Prahy, bydlil ony dva měsíce v domě své matky na Staroměstském náměstí, který si vybudovala jako svůj městský palác, a jejíž zásluhy o uvedení lucemburské dynastie na český trůn jejich předků dala též vyjádřit v geometrické kompozici západní fasády domu U zvonu nejen umístěním obou synů, které porodila Janovi Lucemburskému, ale i kamenného zvonu, který je rovněž nedílnou součástí této kompozice a který připomínal znamení velkým zvonom kostela Panny Marie před Týnem, jež dal její kaplan Berengar Janovu vojsku, ležícímu před hradbami Starého Města v roce 1310, aby zahájilo útok na brány hradeb.³⁶

- ¹ Vita Caroli, *Fontes rerum Bohemicarum* III, 4–6, Praha 1882, str. 348; Zbraslavská kronika, vydání Z. Fialy, Praha 1976, s. 394.
- ² Tomek, V. V., *Dějepis města Prahy*, I., Praha 1855, s. 536; dtto, II, s. 150; *Základy starého místopisu Pražského I*, str. 147.
- ³ Tomek, V. V., *Základy... I*, s. 147.
- ⁴ Tamtéž.
- ⁵ *Věstník Za starou Prahu* II, s. 16.
- ⁶ Ječný, H., *Středověké paláce v Praze*, *Staletá Praha V*, s. 64 n.
- ⁷ Mayer, J., *Dům U zvonu na Staroměstském náměstí v Praze*, *Architektura ČSSR* 1971, č. 4, s. 179 n.; Týž, *Unikátní gotická pražská památka*, *Dějiny a současnost*, 1968, s. 21 n.
- ⁸ Líbal, D., Beisetzner A., Jan Bernard Fischer z Erlachu a Clam-Gallasův palác v Praze, Praha 1956.
- ⁹ Mayer, J., Vodičková J., *Nález domu U věže*, *Staletá Praha III*, s. 148.
- ¹⁰ Zbraslavská kronika... s. 136 až 138.
- ¹¹ Tomek, V. V., *Dějepis...*, s. 218.
- ¹² Tamtéž.
- ¹³ Šusta, J., *Král cizinec*, Praha 1939, s. 59–60.
- ¹⁴ Tomek, V. V., *Dějepis... I*, s. 307.
- ¹⁵ Tomek, V. V., *Dějepis... I*, s. 478; Šusta J.: *Král cizinec*, s. 60.
- ¹⁶ Šusta, J., l. c., s. 108–109.
- ¹⁷ Tamtéž, s. 260.
- ¹⁸ Šusta, J., *Karel IV., otec a syn*, Praha 1946, s. 130.
- ¹⁹ Tomek, V. V., *Základy... I*, s. 146.
- ²⁰ Šusta, J., *Karel IV., otec a syn*, Praha 1946, s. 346.
- ²¹ Tomek, V. V., *Dějepis... I*, s. 292–293.
- ²² Týž, *Základy... I*, s. 26.
- ²³ Šusta, J., *Karel IV., otec a syn*, Praha 1946, s. 390 n.
- ²⁴ Viz pozn. 8.
- ²⁵ Tomek, V. V., *Základy... I*, s. 165–166.
- ²⁶ Dtto, II, s. 125–127; Lorenc, V., *Příspěvek k místopisu starého Zderazu*, *Pražský sborník historický*, Praha 1966, s. 86 n.
- ²⁷ Tomek, V. V., *Základy... I*, s. 182, 185–186.
- ²⁸ Tamtéž, s. 19.
- ²⁹ Tamtéž, s. 104.
- ³⁰ Tamtéž, III, s. 58; *Dějepis... II*, s. 123.
- ³¹ Týž, *Základy... II*, s. 12.
- ³² Zbraslavská kronika, str. 210.
- ³³ Mayer J., *Sochy z gotického průčelí domu U zvonu na Staroměstském náměstí v Umění*, Praha 1977.
- ³⁴ Janusz Kemblowski ve svých pracích *Nagrobki gotyckie na Śląsku*, Poznaň 1969 a *Pomniki Piastów śląskich*, Wrocław 1971, datuje náhrobek Jindřicha IV. do samotného začátku 14. století. K datování tohoto díla a dalších slezských sochařských prací viz též pozn. 33.
- ³⁵ Stejskal, K., *Pasionál Přemyslovny Kunhuty*, Praha 1975. Na příbuznost některých prvků domu U zvonu a pasionálem abatyše Kunhuty jsem poukázal již ve svém článku *Unikátní pražská gotická památka – viz pozn. 7*.
- ³⁶ Závěrem považuji za nutné uvést na pravou míru některé nepřesnosti v citaci mých prací, které se v souvislosti s domem U zvonu objevily v odborné literatuře. Pokud se R. Chadraha odvolává ve své práci *Staroměstská mostecká věž* na má sdělení, je nutno zdůraznit, že se vztahovaly jen na Karlův pobyt v tomto domě. Ve svých starších článcích předběžného charakteru, které zde cituji v poznámce 7., jsem se nezabýval otázkou stavebníka, ale datoval jsem toliko hlavní stavební etapu tohoto domu do druhé čtvrtiny 14. století.